

magyar kisebbség
[összes lapszám»](#)

Tóth Károly Antal

"A nemzet halott!"

Isten

Nem is olyan rég, még nincs másfél évszázada sem, így szólott egy *filozófus*, Zarathustra szájába adván a szót: "az isten halott"¹.

Ez a megállapítás a felvilágosodás beérett termése, amikor az ember a rációt - amelynek a megismerésben gyakorlatilag kizárólagos szerepet tulajdonít - igyekezett a valóság csúcsaira helyezni. Az ész trónra ültetésével az ember tulajdonképpen saját magát emelte mindenek fölé. Észlény voltunk "kiteljesedésének" korszakában (mindmáig) "önmagára valamit is adó" értelmiségi, ha nem is tagadja, legalább megkérdőjelezi a transzcendens valóságot, és hogy ne kompromittálja magát, igyekszik nem összeütközésbe kerülni a társadalom agresszív sugallatával, amely egyetemes érvennyel ruházza fel az anyagelvűséget. Mindez már kezdettől az ellenkultúra támadása az európai hagyományok alapjai ellen. Az említett *filozófus*, Nietzsche, be is vallja: "...a megismerés jelenlegi pontján semmiféle kereszténységgel nem jegyezheti magát el az ember anélkül, hogy *intellektuális lelkiismeretét* jóvátehetetlenül be ne piszkítaná önmaga előtt, kiszolgáltatva másoknak önmagát"². Ez a veszély igencsak fenyeget, mert "bensőd gyáva ördöge... susogja füledbe: »*van isten!*« *Ezen a réven* pedig a fénykerülő szerzethez tartozol, amelyet a fényesség nem hagy nyugodni; íme most napról napra mélyebbre kell dugnod a fejedet éjszakába és ködbe-gőzbe!" Istenhez fordulni, "imádkozni: szégyen! Nem mindenkinek az, de az nékem és néked és mindenkinek, a kinek lelkiismerete a fejében lakozik."³

Kétségtelen: e sorokban Ész istennő felvilágosodott szellem-koponyája vigyorog ránk a francia forradalomból.

Filozófusunk mégsem tartozik a racionálisan gondolkodók és érvelők közé, őt elragadják indulatai. Mindenekelőtt Isten irányában tölti el a megvetés, az undor, mi több, a gyűlölet:

"Isten: csak sejtelem (...) Isten csak eszme; minden egyenest görbévé tészem és minden állót forgóvá. Hogyan? Az idő elmúlt volna és minden mulandó csak hazugság?

Ezt gondolni kergülés és szédület emberi váznak és még a gyomornak is fölfordulás; valóban, kerge betegségnek hívom én az ilyen sejtelmet.

Gonosznak hívom én és ember-ellenesnek: mindezt a tant az Egyről, Teljesről, Mozdulatlanról, Jóllakotról és Soha el nem múlóról!"⁴

Érzelmek kiterjednek embertársaira is, mindenekelőtt az istenhívőkre, a vallások közül pedig elsősorban a kereszténységre, amelyet nem a szeretet, hanem a szánakozás, ezért a gyengék vallásának tekint. A keresztények mindig "betegek és halódók valának..., a kik megveték a testet és a földet és kitaláltak az égieteket és a megváltó vércsöppet: ámde még ezt az édes és sötét mérget is testtől és földtől vevék kölcsön!"⁵ Zarathustra esengve felkiált: "Kérve kérlek benneteket, véreim, *maradjatok hívek a földhöz* és ne higgyetek azoknak, a kik túlvilági reményekről fecsegnek elöttetek. Méregkeverők ők tudván, tudatlan."⁶

A *filozófus* számba veszi a hitetlenség következményeit, és sajnálkozik fölöttük. Lélektani oldalról közelítve úgy látja: "A tragédia (...) az, hogy az ember nem *hihet* a vallás és a metafizika (...) dogmáinak, ha eleven benne az igazság szigorú módszere, másrészt viszont az emberiség fejlődése során olyan sebezhető, érzékeny és szenvedő lett, hogy föltétlenül gyógyírra és legfelsőbb vigaszra lenne szüksége..."⁷ Megállapítja, hogy a ráció uralma erkölcsi világunk alapjaitól foszt meg bennünket: "A tudomány bizony egyre kevesebb örömet szerez, viszont egyre több örömet vesz el tőlünk a vigasztaló metafizika, vallás és művészet gyanúsításával: így apad el a legnagyobb örömforrás, amelynek az emberiség majdnem minden emberségét köszönheti."⁸ Végül is rezignáltan veszi tudomásul a kultúra veszteségeit: "...az emberiség jövőjétől nem várhatjuk el mindazt, amit valamely elmúlt kornak teljességgel meghatározott körülményei tudtak csak létrehozni; nem várhatjuk el például a vallásos érzés csodálatos megnyilvánulásait. Ennek is

megvolt a maga ideje, és sok régi, nagyon jó dolgot nem láthatunk viszont, mivel csak a vallásos érzés talaján nôhetett ki. Így hát soha többé nem fog létezni az élet és a kultúra vallásilag körülhatárolt horizontja."⁹

Remélhetőleg nagyon is téved a vallás jövőbeni szerepét illetően, noha ôt látszanak igazolni nemcsak az Istenre fittyet hányók hatalmas tömegei, hanem az álvallásosak és a "valamiben" hívô fêlpogányok is; mindazok, akik meg sem próbálják igazán végiggondolni legalapvetôbb emberi kérdéseinket, nehogy megzavarja ôket a - minden bizonnyal saját gyanújuk szerint is szükségszerűnek tûnô és a lelki restség sivár kényelmeinek természetes módon véget vetô - válasz.

Meglehetősen furcsa, hogy noha műveiben alig van olyan gondolat, amelyiknek ne mondana valahol ellent, az Istenre vonatkozó nézeteiben Nietzsche igencsak következetes, ezzel kapcsolatban mintha kételyek árnyéka se merülne fel benne. Isten halála az ô számára - végül is a racionalitás jegyében - megkérdôjelezhetetlen tény. Pedig legnagyobb téveszméje éppen az, hogy Isten nem létezik. Valószínűleg minden más tévedésének gyökerei is erre nyúlnak vissza.

A kereszténység azt tanítja, hogy az Istennel való igaz kapcsolat hiányában se magunkhoz, se embertársainkhoz, se a világhoz nem viszonyulhatunk helyesen. Egy Isten nélkül megkreált világvkép természetellenes, torz értékrendet sugall, amely a magunk helyének a valóstól eltérô képzetét alakítja ki bennünk. Ezért, aki Istent nem szereti, az embertársait sem szeretheti igazán.

Nietzsche szerint az emberek többsége fölösleges; ôk alkotják a csôcseléket. "Tele van a föld a fölöslegességekkel, elromlott az élet a túlon-túl-sokaktól." Pusztulását kívánja ennek a tömegnek: "Bárcsak az »öröklét«-tel el-kicsálnák ôket ebbôl az életbôl."¹⁰ Megközelítô felvilágosítást sem ad arról, hogy szerinte mi a csôcselék, csak indulataival érzékelteti annak megvetendô voltát: "...nem egy, a ki úgy jelentkezik, mint valami megsemmisítô és mint jégverés minden termôföldnek, csak a csôcselék torkára akarta tenni a lábát (...) ...megkérdém egykoron és majd, hogy meg nem fülék kérdésemen: »hogyan? hát a csôcseléknek is kell élnie? Hát mi szükség van mételyes kutakra és bûzlô lángokra, fertôzött álmokra és kukacokra az élet kenyérében? ...«"¹¹

Jézusról azt állítja, hogy: "... ô gyûlölt és csúfolt minket, s sírást-rívást és fogak csikorgatását ígéré nekünk." Majd megállapítja: "A csôcselékbôl való volt."¹² *Filozófusunk* kissé kirí tehát még az ateista Jézus-értékelôk közül is. Talán azért, mert nem igazi istentagadó: úgy tagadja, hogy közben gyûlöli, márpedig azzal szemben, akinek létében valóban nem hiszünk, nem lehet ily indulattal viseltetni. A Teremtôrôl mint olyan létezôrôl beszél, akirôl tetszésünk szerint eldönthetjük, hogy legyen-e vagy sem: "Sokat elfuserált ez a kontár fazekas! Hogy azonban fazekain és teremtményein áll bosszút, azért, hogy nem sikerültek, - ezzel a jó ízlés ellen vétett. (...) »el az ilyen istennel! Inkább ne legyen isten, inkább legyünk sorsunknak magunk a kovácsai, inkább legyünk bolondok, inkább legyünk magunk az isten!«"¹³

Helyben vagyunk. Miután evett a jó és a rossz tudásának gyümölcsébôl, az ember nem elégszik meg azzal, hogy *olyan legyen, mint Isten, ahogy bûnbeesésekor ígérték neki, hanem - Istent halottnak nyilvánítva - ô maga akar lenni az isten.* Nietzsche-Zarathustra (az egyes istenrôl hirtelen többes számra váltva) így vall errôl: "Hogy pedig szívem mélyét kitarjam néktek, barátim: ha volnának istenek, miképpen viselném el, hogy én ne legyek isten! *Tehát* nincsenek istenek."¹⁴

Az isteni jelleget a tudás, a hatalom és mindenekelôtt a teremtô mivolt adja. Ezért szól így Zarathustra:

"Isten: csak sejtetem; én pedig azt akarom, hogy sejtéstek csak addig érjen, valameddig teremtô akaratotok.

Tudnátok istent *teremteni*? Hallgassatok hát minden istenrôl! De teremteni tudjátok az emberfôlötti embert. Tehát nem ti magatok, én véreim! Ámde az emberfôlötti ember apáivá és eleivé teremthetnétek át magatokat: és ez legyen java-teremtéstek!"¹⁵

Az általa mondottak alapján csak igen homályos képet tudunk alkotni errôl a fêlistenrôl. Mai szódivatok ismeretében valószínűleg *poszthumánusnak* nevezte volna. Mielôtt műveiben a felsôbbrendû ember színre lépne, a *génusz* tölt be nála hasonló szerepet. A művészt, a szentet és mindenekelôtt a (nem állami) *filozófust* tartja génusznak, a filozófiát pedig annak a szent célnak, amely értelmet ad a társadalomnak: "...mit számít nekünk valamely állam léte, (...) ha elsôsorban a filozófia földi létérôl van szó!" Majd hirtelen itt is elkapja az ôszinteség: "Vagy - nézetemet minden kétséget kizárólag kifejtendô -, ha nagyon fontos, hogy filozófus születessen e világra, akkor talán még az állam fennállásánál (...) is fontosabb."¹⁶ Megállapítja, hogy a szabadságot fenyegetô veszély növekedésével mind nagyobb a

filozófia méltósága és a filozófus jelentősége. Utolsó művei egyikének előszavában önmagát méltatva kijelenti: a Zarathustrával az emberiség oly nagy ajándékot kapott tőle, amilyenben addig még soha része nem volt.¹⁷

"Még sohasem élt emberfölötti ember"¹⁸ - mondja Zarathustra -, de ő "a föld értelme".¹⁹ Mert "fölfelé megy az utunk, a fajtól át a felsőbbrendű fajhoz"²⁰. Ezért: "Ne csak *tovább* plántáld magad, hanem föllebb! Ehhez segítsen téged a házaselet kertje! Magasabb rendű testet teremts, első mozgást, önmagából kigördülő kereket - teremtet kell teremted."²¹

Egy "*új nemesség*" kell szülessen, amely "minden csöcseléknek és minden zsarnoknak ellensége"²². A *nagy tanítómester* szavai elárulnak valamit abból, hogy milyenek lennének ezek az "emberebb emberek"²³: "Még nem tanultatok meg játszani és gúnyolódni, a hogy játszani és gúnyolódni kell!"²⁴; " ... az a legnagyobb hibátok: egyiktek sem tanult úgy táncolni, ahogy táncolni kell - eltáncolni magatok fölött!"²⁵; "Gondnélkülinek, gúnyosnak, erőszakosnak: így akar a bölcsesség; nőstény ő és mindig csak harcost szeret"²⁶. Zarathustra nem azokra várt, akik felsőbbrendű-jelöltként hozzá érkeztek, hanem "magasabbakra, erősebbekre, diadalmasabbakra, jobb kedvűekre, olyanokra, a kik testben-lélekben egyenes szögűek, természetek: *kacagó oroszlánoknak* kell jönniök!"²⁷ Aki hozzá tartozik, "attól megkívántatik, hogy erős-csontú legyen, s könnyű lábú is, harcra, ünnepekre kész legyen, nem pedig gubbaszkodó, ábrándozó; kell, hogy kész legyen a legnehezebbre is, - mintha ünnep volna, - s ép, egészséges"²⁸.

Mint látható, ennek az embertípusnak a lényegi sajátosságairól is csak olyan felszíni és inkább képekből álló jellemzést kapunk, mint a *feleslegesekről*. A földet tulajdonába venni hivatott, életerős, lelki problémákkal nem sokat pepecselő, komplexusok nélküli felsőbbrendű emberfaj főleg onnan ismerszik meg, hogy nem megvetendő, mint a csöcselék. Sajátja a kemény akarat is, hiszen "...nem nő a földön örvendetesebb valami a nagy, erős akaratnál: az a föld legszebb növénye"²⁹. Zarathustra felteszi a kérdést: "...tudod-e akaratodat magad fölé szegezni törvényül?"³⁰ Nem akármire irányuló akaratról van szó: "...minden akaratotok, ti bölcsék bölcsei: a hatalom akarása." Isten meghalt, helyette "meg akarjátok teremteni a világot, mely előtt térdelhetek: ez végső reménységetek és mámorotok"³¹.

Valóban tragikus, hogy Nietzsche, ez a komplexusokkal terhelt, testében-lelkében beteg ember, vélhetően valami szépre, igazra és lelki kapaszkodókra vágyva egy ilyen zavaros művilágot, a valódinak egy erkölctől kilúgozott, narcizmussal telített torz származékát építette fel magának, és - miután az Örökkévalót tagadva a föld, a test és a földi hatalom akarása mellett tette le voksát - mintegy a sors csapásából szellemtől üres kiszolgáltatott roncsként élte le utolsó tíz esztendejét.

Az általa töredékesen megálmodott új világ szükségszerűen csak a régi romjain jöhet létre, ezért "... a kinek sorsa, hogy teremtő legyen jóban, gonoszban: valóban annak előbb megsemmisítőnek kell lennie, és értékeket kell széttörnie", vagyis szükségszerű a harc, az összecsapás. "Óh, véreim! kik fenyegetnek a legnagyobb veszedelemmel minden emberi jövőndöt? Nemdenem a jók és igazak? (...) Pedig bárminő kárt tesznek is a gonoszok: a jók-okoza kár a legkárosabb kár! (...) A jók ugyanis - nem *tudnak* teremteni: ők mindig a vég kezdete."³²

Mivel a kívánatos változás ellenzői a jók, az új világ teremtőit a jóság ellentéte kell jellemezze: "Mindennek, a mit a jók gonosznak neveznek, össze kell jönnie, hogy az igazság megszülessék: ó, én véreim, azután elég gonoszok is vagytok-e *erre* az igazságra?"³³

Végkövetkeztetésként zárják e fejezetet Zarathustra átgondolásra érdemes szavai: "A gonosz lelkiismeret szomszédságában növekedék eddig minden *ismeret!* Törjétek össze, törjétek össze nekem az ódon táblákat, ti megismerők!"³⁴

Nemzet

Molnár Gusztáv barátunk, aki maga is filozófusként indult, de az elméleti politika gyakorlati kérdéseinek csábításai mindinkább eltérítették, egy 2001. március 15-én tartott budapesti előadásában leszögezte: "A nemzet mint kollektív személyiség, mint áttelekített organizmus - a 21. század elején ezt nem nehéz megállapítanunk: halott." Gyásunkban igyekszik mindjárt vigasztalni minket: "Ezzel persze nem tűnik el látóköriünk, csak éppen új oldaláról mutatkozik meg. Mint ahogy a vallást is egészen más fényben látjuk azóta, hogy képtelenek vagyunk igazán hinni."³⁵

Most ne töprengjünk azon, hogy egy hinni képtelen ember mennyire láthatja a vallást bármiféle fényben, inkább

kövessük nyomon szerzőnknek a nemzet fogalmával kapcsolatos teoretikusi fejlődését. A Provincia című lap májusi számában már így vall a kérdésről: "Ami engem illet, a nemzeti érzületet a modern kori emberi személyiség egyik meghatározó jegyének tartom, de a nemzetet mint főnevet nem ismerem."³⁶ Amennyiben komolyan akarjuk venni, állítását ne értelmezzük szó szerint, hiszen a kontextus alapján feltételezhetjük, hogy azért a halott nemzetől talán mégsem vitatja el nemzet voltát, csak a "modern korban" szétnézve nem esik a dolog sehogyan sem a látókörébe, így a főnév mint fogalom a jelölt hiánya miatt nem létezik többé a számára.

Ha a két idézetet egybevetjük, akkor világos, hogy új fényben kell látnunk a márciusi megállapítást. Aki előtt a nemzet mint főnév ismeretlen, az a számára nem létező fogalomról már nem mondhatja azt, hogy látókörében marad, "csak éppen új oldaláról mutatkozik meg". Hiszen ami nem létezik, annak oldalai sincsenek.

Molnár Gusztáv nemzettel kapcsolatos nézeteinek előbbi változatához forrásmunkát is idéz: "Harald Roth Heidelbergben élő erdélyi történész írt arról nemrég, hogy a historiográfiában nem megengedhető a többes szám első személy, a »mi« használata. Ennél plasztikusabban nem is lehetne kifejezni, hogy a nemzet mint történelmi lény kétségtelenül létezik valahol, de számunkra megoldhatatlan kérdés kapcsolatba lépni vele."³⁷ Ezt olvasva arra gondoltam, hogy itt valami félreértelmezés történt, hiszen a "mi" történetírásból való kiiktatásának igénye egy történész számára logikusan csakis az elfogulatlanság, a tárgyyszerűség követelményét jelentheti. E nélkül munkájának tudományossága, hitele, értéke megkérdőjelezhető. De hogyan kapcsolható az említett igény a nemzet fogalmához, és különösen annak halálához? Mikor utánanéztem, kiderült, hogy Roth nemcsak a többes, hanem az egyes szám első személy használatától való elhatárolódást is fontosnak tartja a következő indoklással: "a történetíró nem beszélhet »történelmünkről« vagy »őseimről«, mint ahogy nem eshet szó »népünk történelméről« ... vagy annak az államnak a múltjáról, amelyben mi élünk. Éppilyen kevésbé voltunk a történelem eszmei alakítói vagy cselekvő alanyai. Mindazok, akik a történelmet meghatározták, akikről a történészek műveiket megalkotják, mások voltak, s egyáltalán nem bír jelentőséggel, milyen személyes vagy csoportviszonyban állunk velük - ma."³⁸ Mindenekelőtt azt állapíthatjuk meg, hogy Roth vonatkozó szövegében nemzetről egyáltalán szó sincs, ezt Molnár Gusztáv értette bele. Egy másik, sokkal fontosabb tény: nem a történészi tárgyyszerűséget szorgalmazza, hanem azt állítja, hogy nekünk semmi közünk ahhoz, amit személy szerinti őseink vagy azon elődök, akik annak a népnek a tagjai voltak, amelyhez mi ma tartozunk, a múltban cselekedtek. Mivel nem lehettünk ott a múltban, lévén, hogy a jelenben élünk, nem tekinthetjük folyamatosnak a múltból hozzánkig érőnek a történelmünket, ezért mint olyanról nem is beszélhetünk. Vajon egyáltalán miről szólhat akkor egy történész, ha ezt sem népének, sem aktuális államának történetéről nem teheti? Más népek és más államok történelméről? Vagy netalán csak egyes "régiónkéről"?

Ezt az ostobaságot Molnár Gusztáv teljes mértékben elfogadja: "Miközben Roth - teljesen jogosan - elutasítja a többes szám első személy használatát (Megj.: M. G. valami miatt nagyon ragaszkodik ahhoz, hogy Roth csak a többes szám első személyéről beszél. Talán azért, mert az egyes szám első személyben szólás elutasításához nehezebb odakapcsolni egy közösség - a nemzet - létének a kétségbevonását. - T. K. A.), a történelemről szóló diskurzusban (»mi magyarok«, »mi románok«, »mi németek« nem voltunk itt sem ezer, sem száz évvel ezelőtt) paradox módon pontosan azt juttatja kifejezésre, ahogyan »mi erdélyiek« ma gondolkodunk"³⁹. Vagyis (mondjuk) száz éve "ők, a magyarok", "ők, a románok" és "ők, a németek", tehát az akkor élők nélkülünk és magunknak csinálták a történelmet. Mi, maiak, - ezek szerint - biztosan egy új, számunkra való történelmet kezdünk most, amit nyilván - a dolognak Roth által leírt és Molnár által értelmezett természetéből adódóan - utódaink sem fognak folytatni. Már ebből a tényből következően sem beszélhetünk nemzetről, hiszen annak létehez folyamatoságra és némi koherenciára, összetartozásra vagy legalább ennek (hamis?) tudatára lenne szükség. Aki ezt a valóságban nem tudja megtapasztalni, annak számára a nemzet üres fogalom. "Mi, erdélyiek" így gondolkodunk! De kik ezek az így gondolkodó mai erdélyiek? Valószínűleg Molnár Gusztáv és néhány "transznetikus", "transznacionális", "posztacionális", paranacionális, transzliberális és posztpatrióta magyar, román és német társa. A hitelesen erdélyiek. Esetleg még néhány magyar ifjú is a kolozsvári egyetemről, akiknek fejébe és szívébe Molnár Gusztáv igyekszik plántálni a maga tartalmait.

A Harald Rothtól idézett "mi"-kritérium egyike "néhány" (összesen három) általa felsorolt "régi igazságnak". A továbbiakban ezt írja: "Egy másik - ma minden vita fölött álló - aspektus az a kortárs (akkor mégsem olyan régi! - T. K. A.) felismerés, hogy a »nemzetek« és »népek« csupán imagined community-k, vagyis hogy nem többek, mint elképzelt közösségek, következésképpen valóságosan nem is léteznek."⁴⁰ Azt hiszem, ezzel rátaláltunk Molnár Gusztáv igazi forrására, ahol az maga is tagadja a nemzetek és általában a szerves közösségek létét. Igaz, nem a halálukról szól, hanem arról, hogy sohasem léteztek, csak kitalálták őket. Molnár, forrását idézve, talán azért hallgat erről, mert nemesebb látványnak tartja a nemzet kiszemelt hulláját, mint az annak elnevezett kitömött bábút. Mindenesetre tény: a maga ízlésének megfelelően válogatja és társítja a Roth szavait, hogy azok alátámasszák saját

mondanivalóját.

Ez a mondanivaló egyértelműen Erdélyhez kapcsolódik. Ha a jobb megértés kedvéért megpróbáljuk megtalálni Molnár Gusztáv nézeteinek lehetséges gyökereit, kétségtelen, hogy ezek a minden Magyarországra áttelepített erdélyi számára elkerülhetetlen csalódáshoz is visszanyúlnak. Erdélyből nézve az anyaország ideális hazaként tündökölt, vagy legalábbis tündökölt a viszonylagos elzártág időszaikában. Aki véglegesen átkerült, annak rá kellett ébrednie, hogy ideális haza helyett egy átlagos társadalomba került, ahol - az egyéni segítőkészség és jó szándék megnyilvánulásai mellett - a cseppet sem ideális kicsinyesség, gyanakvás, irigység és a rosszindulat egyéb formái is helyet kapnak. Ezek jövevény voltát igencsak igyekeznek érzékeltetni az erdélyivel. Az ideális haza képe rendes körülmények között csak a szívünkben van: szeretnénk, ha ilyenné lenne reális hazánk. A kettőnek az összekeverése a haza fogalmának számunkra való kiüresedéséhez vezethet, és azt hihetjük, nincs is többé hazánk.

Egy elméleti ember hajlamos általánosítani, abszolutizálni, "megideologizálni" saját tapasztalatait, így Molnár Gusztáv is szükségszerűként állítja be a gyökértelenséget, ami által rögzíti is magát benne. Ezt írja: "A mind országosan és regionálisan, mind európai és világszinten egyaránt érzékelhető dezintegrálódási folyamatban a haza mint olyan megszűnt létezni. Ezért amikor én ma, 13 év magyarországi lét után kijelentem, hogy ez az ország (...) nekem nem a hazám, tulajdonképpen csak egy közhelyet mondok ki, amit mindenki érez. Csak én azért érzem ezt valamivel intenzívebben, mert amíg abban a másik országban éltem, amelynek kollektív lényé természetesen idegen volt tőlem, szentül meg voltam győződve róla, hogy van ilyen haza."⁴¹ Az a tény, hogy még csak nem is utal arra, *milyen* haza létéről volt meggyőződve, valamilyen élő seb, feldolgozatlan élmény létét árulja el. Amennyiben Molnár Gusztáv egy idegen országban próbálna végképp megtelepedni, valószínűleg hamarosan felismerné, hogy haza, legyen az édes vagy mostoha, igenis van, ha a lelkünk mélyére rejtve is.

Hazát és nemzetet tagadva Molnár Gusztáv szülőföldjéhez, Erdélyhez talál vissza, amit - mint láttuk - Románia kollektív lényének idegensége miatt ugyancsak nem érzett soha hazájának. Magatartása és megnyilatkozásai szerint politológusi érdeklődése köti ehhez a földhöz, amely "tipikusan, születése pillanatától kezdve multietnikus tartomány, lakói csakis polgári, nem pedig etnikai vagy nemzeti közösségként alkothatnak politikai közösséget"⁴². Ezért rendkívül fontossá vált "néhány magyar, román és német értelmiségi számára (...), mert ott van rá némi esély, hogy a transznacionalitás váljék természetessé. Nem abban az értelemben, hogy senkinek sincs nemzeti identitása, hanem abban, hogy mindenkinek van, pontosabban mindenkiről feltételezzük, hogy van neki, de igazi tétje csak az új, most megteremtődő transznacionális térben van a dolgoknak. Akárcsak Európában".⁴³

Egy ilyen értelmiségi csoport gyűlt a Provincia című, magyarul és románul is megjelenő kolozsvári folyóirat köré, amelynek oldalain többek között a jövődől, európai módra nemzetellenített erdélyi régióról szóló eszmefuttatásokat közölnek. A lap fő ideológusa, elméleti szakértője és a magyar változat felelős kiadója Molnár Gusztáv. Nézetei szerint Erdély jövőjének alapkérdése - az Európai Unióban működő tendenciákkal összhangban - "a politikai integráció, egy olyan intézményrendszer megteremtése, amelyet (...) valóban magáénak is érezhet egy adott térség minden lakója". Egy olyan "regionális szintű komplex" intézményrendszerrel van szó, "amely nem nemzeti alapú integráción alapul (...), hanem a polgári regionalizmus elvein és gyakorlatán".⁴⁴ "Ennek az intézményesülésnek az alapja a lokális többség. Tehát nem az ott élől magyar vagy más kisebbségek »erős nemzeti identitása«, hanem a szóban forgó tartományon belüli konszenzus. Egy olyan konszenzus-kényszerről van itt szó, amely a szóban forgó provinciáknak" különböző etnikumú "lakosságát el fogja távolítani saját nemzeti centrumaitól..."⁴⁵ Így az erdélyi magyarokat Budapesttől, az ugyanott élől románokat Bukaresttől, és a két nép a közös regionális érdekekben végre egymásra talál. Ezért "...Erdély és a Bánság jövőbeli esélyeit illetően döntöl jelentősége immár nem annak van, hogy mit gondol (...) Bukarest vagy éppenséggel Budapest, hanem annak, hogy mit gondol a szóban forgó tartomány"⁴⁶.

A magyar-román egymásra találás egyik példjaként Molnár Gusztáv és Gabriel Andreescu esetét is felhozhatjuk. Személyes kapcsolatukat, szemléleti rokonságukat nem csupán az jellemzi, hogy mindketten gyakori szerzői a Provinciának, hanem az is, hogy együtt szerkesztették a Problema transilvana/Az erdélyi kérdés c., 1999-ben Iasi-ban megjelent tanulmánykötetet.

A Provincia 2001/5-ös száma főleg a státustörvény tervezetével foglalkozik. Andreescu szerint ez "a magyar nemzet mobilizálásának a terve", amely a Magyarországon kívül élől magyarok "kulturális, társadalmi és potenciálisan gazdasági érdekeinek és viszonyainak Budapest felé irányításával egy sajtóságos lojalitásviszonyt alakít ki az anyaországgal". Ennek következménye a "romániai magyarság politikai életének alapvetöl destabilizálása, ami az egész ország politikai dinamikájára kihat". Megzavarja azt a "rendkívüli kölcsönhatást", amely az elmúlt évtizedben a két nép politikai osztályai között kialakult, és "döntöl hatással volt a román demokráciára", ami nem lett volna

lehetséges, ha az erdélyi magyarok "gondjaik zömére Magyarországon, nem pedig otthon találtak volna megoldást" (sic!). "Hozzáadandó ehhez az a veszély, amelyet minden kollektív jog jelent (...), ha konfliktusba kerül az individuális joggal." Ehhez a vegyes házasságok esetét hozza példának, ahol a státustörvény alkalmazása a "gyerekek magyar identitását pártoló" beleszólást jelenthet a családi életbe, és az "élet logikáját" "magyarosítási logikával" cseréli fel. "Ma a domináns fogalom..." - írja Andreescu - "az alkotmányos patriotizmus elvére épülő nemzeteké, a modern állam és nondiszkriminatív értékei iránti lojalitásé." Más szóval ez a hazafiság arra a nemzetállamra irányul, amelyikben az illető (esetünkben a magyar) kisebbség él. A "jelenlegi nemzetközi logika alapján egy állam kisebbségek iránt érzett felelőssége (...) nem értelmezhető másképp, csak mint az illető állam legitimitása arra vonatkozóan, hogy egy törekény közösséget támogasson. (...) A nemzeti érzés szerepe itt az, hogy védelmezzen, és nem az, hogy mozgósítson. Az egyének segítségére siet, és nem azokat állítja a »nemzet« szolgálatába." A státustörvény esetében a "nemzeti érzés az egész közép-kelet-európai régió magyarságának mobilizálását szolgálja", és szétzúzza "a környező országok alkotmányos patriotizmusának logikáját". "A magyar tervezet a kisebbség szeparálódását biztosítja, s nem ellensúlyozza azt semmilyen, az integrálódás irányában mutató lépéssel." A nemzetközi életbe az "etnikai nemzet logikáját" viszi be, s ezzel "Magyarországot a nacionalizmus előmozdítójává teszi", ezért törekvései veszélyesek.⁴⁷

A kérdéshez Molnár Gusztáv is hozzászólt. Noha Andreescu nézetei leplezetlenül a kisebbségek beolvasztására, eltüntetésére irányuló hagyományos nemzetállami törekvést tükrözik, és "aggodalmai" e törekvés esetleges kudarcának a lehetőségéből erednek, Molnár egészen másról beszél⁴⁸. Pedig meg lehetett volna említeni például, hogy:

A beolvasztásra irányuló törekvés a legliberálisabb és "legmodernebb" nemzetállamokban is létezik. A folyamat első lépcsőfoka az integráció. Ezek az államok "nondiszkriminatív értékeiket" legtöbbször az etnikai-kulturális kisebbségek közösségi jogai elleni harcban hasznosítják.

A vegyes házasságok esetében a gyermekek románná válása nem az "élet logikája", hanem a román etnikai nemzeté, amelynek terjeszkedési "jogai" többségi helyzetéből adódnak, és ezt némileg ellensúlyozni csak a kisebbségek nemzetközileg elismert közösségi jogai alapján lehet.

A státustörvény nem a kisebbségek tagjait (az egyéneket) igyekszik a nemzet szolgálatába állítani, hanem az anyanemzetet a kisebbségeibe (és ezáltal az egész nemzetébe).

Amennyiben a magyar nemzet "mobilizálásáról" egyáltalán lehet beszélni (érdekes, hogy Andreescu egy ilyen katonai csengésű szót használ), akkor ez nem mások ellen irányul, mint ahogy a szövegekörnyezet sejteti, hanem a folyamatos lemorzsolódást szeretné legalább lassítani, tehát a megmaradásra, az önmegőrzésre mozgósít.

A magyarok nem "gondjaik zömére", de azok töredékére sem találtak és találnak "megoldást" Romániában. Ezért a lojalitás igénylése különös egy olyan országgal szemben, amely minden természeti kincse ellenére éhezni hagyja polgárait, és az általa "biztosított" életnívó sokak számára a fűtés, a meleg víz megfizetését sem teszi lehetővé; amely még mindig messze van attól, hogy jogállam legyen, mert nemcsak hiányzanak a normális működést biztosító törvények, de a meglévők érvényesítése is várat magára (ez egyrészt a központi politikai akarat, másrészt pedig továbbra is helyi, korrupciós alkuk függvénye); a jogbiztonság hiánya miatt a külföldi beruházók is meggondolják lépéseiket, és talán ez a legfőbb oka az ország katasztrofális gazdasági helyzetének; a magánosítás sok területen még mindig várat magára; a nem ortodox egyházak vagyonának visszaadására vonatkozó rendelkezések gyakorlatilag mintha nem is léteznének; a papíron eredeti tulajdonosaiknak visszaszolgáltatott székely erdőkben továbbra is állami rablókitermelés folyik, bár természetesen nem kizárt, hogy egyszer majd visszaadják a letarolt, kopár hegyeket; ahol mint közveszélyes intézménytől félnek a magyar nyelv iskolai elsorvasztását esetleg csökkentő magyar egyetemtől; ahol úgy garázdálkodhat szabadon Kolozsvár Moldvából betelepített románok segítségével hatalmon tartott polgármestere, ahogy azt a világ egyetlen kulturált országa sem engedhetné meg magának; ahol tovább folyik Erdély vidékei és települései hagyományos arculatának erőszakos megváltoztatása, többek között az agresszív "ortodoxosítás" által; ahol gyakran magánszemélyek sem juthatnak birtokába törvény által visszaítélt jogos tulajdonuknak; ahol újra és újra feltör a román társadalom krónikus torzulásait híven tükröző gyűlölettel telített magyarellenes propaganda - és még hosszan folytathatnánk a felsorolást. Milyen alapon vár lojalitást Gabriel Andreescu egy ilyen állam polgáraitól? Az erdélyi magyarok nem a román állammal lojálisak, hanem a szülőföldjüket szeretik. Lehet, hogy Andreescu - ha rajta múlna - mindezt helyessé és jóvá változtatná, de addig, amíg ez meg nem történik, minden olyan kijelentés, amely szerint az ott élő magyarok gondjai Romániában megoldhatók, hazugság.

A kisebbség szeparálódásának emlegetése mindig a beolvasztás igényének kinyilvánítása - ez minden jelenlegi vagy

volt erdélyi magyar számára kétségbevonhatatlan tapasztalati tény. Ion Slavici is felismerte - gyermekkorára emlékezve - az erdélyi románok évszázadokon át való megmaradásának, számbeli gyarapodásának egyik kulcsát: "A románok a többiekkel nem együtt éltek, csak mellettük, igaz, jó békességben, ám mégsem velük együtt."⁴⁹

Kétségtelen, hogy az elmúlt évtizedben a magyarok sokat tettek, és még többet próbáltak tenni Románia demokratizálásáért. A két politikai elit közötti "rendkívüli kölcsönhatás" azonban nem sok eredményre vezetett saját helyzetük demokratizálásában, inkább kihasználták őket különböző politikai érdekek érvényesítésében. Az RMDSZ sajnos hagyta, és mindinkább hagyja magát kihasználni. Ezt a politikai játszmát lehet, hogy valóban meg tudná zavarni a magyar állam segítsége abban, hogy a politikusi szerepet vállaló erdélyi magyarok ne legyenek anyagi létbiztonságuk kapcsán a kurrens, de mindenkor magyarelles román politika által zsarolhatóak.

Molnár Gusztáv elismeri, hogy a státustörvénynek "lehet bizonyos disszimilációs hatása", ami azonban nem fordul szembe az "élet logikájával", hanem egy kicsit kiegyensúlyozza az esélyeket, egyebekben viszont igyekszik megnyugtatni Andreescut, mondván, hogy kiindulópontja téves, mert sem román politikai nemzet, sem "egységes magyar nemzet" nem létezik, ezért csupán "két nemzetfilozófiai vízió áll szemben egymással"⁵⁰. Megjegyzi: ha nem így lenne, akkor megalapozottak lehetnének vitatársa aggodalmai (sic!). Itt jelenti ki, hogy a nemzetet mint főnevet nem ismeri, és a nemzeti alapú integrációt tartja a megoldás alapkérdésének. Elmúlt korok valami újat kezdő periódusainak naiv hurráoptimizmusát idézi fel az a kijelentése, amely szerint fontos, hogy a budapesti és bukaresti "kormányok és parlamentek milyen törvényeket hoznak, és milyen politikát követnek", de "még fontosabb, hogy az erdélyi és bánági románok, magyarok, cigányok, németek (...) együtt mit akarnak"⁵¹. Akár igaza is lehetne, ha ezt egy erkölcsi indíttatású elméleti megállapításnak szánná, nem pedig egy gyakorlati politikai lehetőségről tett megnyilatkozásnak.

Nehéz eldönteni, hogy nézeteiben mennyi a valódi teoretikusi meggyőződés, mennyi a sértettségből eredő páfördülés és mennyi a valóságot elméleti szemfényvesztéssel megváltoztatni próbáló, realitásokhoz törleszkedő igyekezet. Felfogásának szubjektív szálairól nemcsak a nemzethez és a hazához, hanem a magyar történelemhez való viszonya is árulkodik. Erdély történelme legkiemelkedőbb eseményének tartja - erről tanúskodik újra és újra visszatérő emlegetésének ténye és módja - az 1863-64-es nagyszebeni tartománygyűlést, amit a magyar képviselők távollétében tartottak meg, és ahol a (szászokkal szemben) többséget alkotó románok megszavazták az osztrák (vagyis a "birodalmi") kormány törvényjavaslatait, köztük "a román nemzet és két vallásának egyenjogúsítását, valamint a magyar, német és román nyelv hivatalos nyelvként való egyenjogú használatát".⁵²

Molnár Gusztáv szerint az "1918 előtti Magyarország (...) értetlen és érzéketlen volt, de ez mégsem szegte az erdélyi románok kedvét (mármint nemzetiségi törekvésekben - T. K. A.), mert a centralista Magyarország mögött ott volt a fejlettebb és hajlékonyabb jogrendszerrel rendelkező Ausztria, amelyre lehetett alapozni"⁵³. A valóság viszont az, hogy '48 előtt Ausztriában a Habsburg uralkodó korlátlan úr volt, míg mint magyar király figyelembe kellett vegye az ország alkotmányát, hosszabb ideig nem tudta megkerülni az országgyűlést sem, és az is tény, hogy az osztrákok lényegében a magyar forradalomnak köszönhették, hogy egyáltalán alkotmányuk és kormányuk lett. Ausztriát valóban "hajlékony" jogrendszer jellemezte, ami például a század hatvanas éveiben főleg abban nyilvánult meg, hogy Ferenc József, aki csak az orosz fegyverek segítségével tudta megkoronázásáig törvénytelen hatalmát Magyarországra kiterjeszteni, különböző utakon próbálta kijátszani a magyar önállósági törekvéseket. Az Októberi Diploma 1860-as, majd a Februári Pátens következő évi kibocsátásával olyan "örökérvényű alkotmányt" adott népeinek, amelyben a birodalom föderatív formában történő központosításának jogi alapjait rakta le. Magyarországot a tartományok egyikévé igyekezett degradálni. Az államhatalom szervének a birodalmi tanácsot szánták, ahova a tartománygyűlések és a császár delegálhattak képviselőket.⁵⁴

Molnár Gusztáv szerint "Erdély (a magyarokat leszámítva) nagyon is pozitívan viszonyult az osztrák birodalmi struktúrákhoz, és (...) mindez olyan pozitív és kézzelfogható hagyomány, amelyet érdemes számon tartani".⁵⁵ És miközben általában Erdéllyel, majd különösen a nagyszebeni tartománygyűléssel (ún. "országgyűléssel") kapcsolatban megállapítja, hogy a románok Ausztria számára az instrumentum regni, vagyis az uralom eszközének szerepét játszották, mégsem áttolja kijelenteni: "Ausztria 1860 és 1867 között megtette az első *alkotmányos* (kiemelés tőlem - T. K. A.) lépéseket abban az irányban, hogy a közjogi autonómiák és a szubszidiaritás premodern (tartományi) kereteit a polgári jogrendnek megfelelően a birodalom egész területén, tehát a történelmi Magyarországon is átalakítsa. Ez a kísérlet, akárcsak II. József korábbi reformprogramja, most is Magyarország ellenállásán bukott meg."⁵⁶ Ezzel a képtelen megközelítéssel Molnár egyrészt egyetért Ferenc József rendeleteinek magyarokra is érvényes alkotmány voltával, másrészt szemére hányja az akkori magyar politikusoknak, hogy nem hódoltak meg két

olyan Habsburg előtt, akiket koronázási eskü híján semmi sem kötelezett a magyar nemzet érdekeinek a figyelembevételére, és akik nyíltan törekedtek a magyar önállóság megszüntetésére. A szöveg azt sugallja, mintha a magyarok éppenséggel a nemzetiségekkel szembeni rosszindulatból, valamint a '48-as vívmányokhoz fűződő ragaszkodásnak nevezett csökönységéből szabotálták volna el a szebeni lehetőséget, nem pedig azért, mert ahogy II. József idején sem tették, most sem voltak hajlandók egy osztrák uralkodó magyarországi uralmi ambíciói kedvéért a jogszerűséget és a jogfolytonosságot felrúgni! A 48-as törvények jogszerűségét csak az 1860-61-es császári "alkotmány" törvényesnek feltüntetett "újszerűsége", máig érvényes "modernsége" alapján lehet kétségbe vonni. Ezzel a hozzáállással, amely a jogszerűséget ideológiai kritériumok alá rendeli, jogszerűnek lehet nyilvánítani Kelet- és Közép-Európa kommunista rendszereinek orosz erőszak segítségével 1945 után történt létrejöttét is. Az elmúlt két évszázad folyamán éppen elég politikai tapasztalat halmozódott fel ahhoz, hogy pontosan tudhassuk: amikor a jogfolytonosság megszakad, vagyis valami társadalmilag teljesen újat akarnak létrehozni, az vagy valamely - mondjuk jakobinus vagy kommunista - diktatúra vagy pedig győztes idegen országok uralmának a kezdetét jelzi. Esetleg mind a kettőt.

Más lenne az olvasó benyomása, ha Molnár Gusztáv megemlítené például, hogy a magyar küldöttek a szebeni diétát megelőzően két napon át tanácskoztak azon "... hogyan lehetne az országgyűlés munkálatában a legfontosabb feladatban, a románok külön nemzeti jogai biztosításában úgy részt vállalni, hogy ezáltal sem az unióra vonatkozó 1848-as alapelvek és rendelkezések, sem pedig a külön országgyűléssel szembeni tiltakozás csorbát ne szenvedjen. Egyenjogúsítási országgyűlési határozatot elfogadtak volna, de a szebeni országgyűlés törvényhozói jogát nem ismerték el..."⁵⁷ Azt írja Molnár, hogy a Monarchiában "Budapest ostoba és arrogáns módon viselkedett"⁵⁸ a románokkal szemben, de arra még csak nem is utal, hogy az 1861-es magyar országgyűlés idejére már készen állt az Eötvösök által kidolgozott nemzetiségi törvényjavaslat. Ez Svájc után a világ második nemzetiségi törvénye lehetett volna, ha a körülmények lehetővé teszik. (Így csak a harmadik lett Ausztria után.) Tartalma sokkalta liberálisabb volt, mint amit a demokrácia egyik klasszikus példaképe, Franciaország valaha is megvalósított, ahol még a XX. század hatvanas éveiben is napirenden volt az iskolában anyanyelvükön megszólaló breton gyermekek zaklatása és megszegyenyítése, és amelyik ma is példaképpül szolgál Románia számára például az erdélyi állami magyar egyetem lehetőségének az elvetésében.

Az autonómia számos elemét biztosító 1868-as magyar nemzetiségi törvény románok általi elutasítása egyik bizonyítéka annak, hogy nekik ekkor már régen nem volt elég az ország határain belüli jogok lehetősége. Az irredenta gondolat, amit Balcescu is megfogalmazott egy magánlevelében, majd Papiu-Ilarian egy Cuzához, az egyesített Moldva és Havasalföld fejedelméhez írt memorandumában részletesebben kifejtett, oly mértékben elterjedt köztük, hogy immár Erdély birtoklása volt a céljuk, és a felkínált jogoknak a visszautasítása csak erősíthette érveik harci arzenálját.

Molnárt az erdélyi és a magyar történelemből kétségtelenül az érdekli, ami mai nézeteit alátámasztja. Így lesz a szebeni tartománygyűlés az ő számára "történelmi jelentőségű" következményekkel bíró esemény, "a konszociatív liberalizmus összeurópai szinten is figyelemreméltó előképe".⁵⁹ A konszociáció szót ebben a jelentésében talán megegyezéssel társulásnak lehetne fordítani. Molnár Gusztáv szavaival szólva: "Ez a megegyezéssel, összhangot kereső demokrácia a különböző elitiek közötti kooperációval, és nem többségi döntéssel kívánja megoldani. A cél itt az, hogy a plurális társadalom lehető legtöbb szegmensét bevonják ebbe az együttműködésbe."⁶⁰ Szebenben végül is az uralkodó által kinevezett 11-11 küldöttel (regalistával) együtt 59-60 román és 44 szász képviselő volt jelen, az 56 magyar pedig távol tartotta magát a találkozótól.⁶¹ Egyáltalán nem világos tehát, hogy kik közötti megegyezésre és együttműködésre utal Molnár az előbbieken? A szászok és a románok, vagy pedig e két nemzetiség és a központi kormány, valamint a császár közötti együttműködésre? Ezek szerint a magyarok távolléte nem is zavarta a konszociációt, sőt ez talán az "előkép" lényegének éppenséggel fontos összetevője?

Még hosszan taglalhatnánk Molnár magyar és román mültra vonatkozó nézeteinek érdekességeit, de ez az írás nem történelmi tanulmánynak készült. Annyi azonban az eddigiekből is egyértelmű, hogy az etnikai közösségi jogok olyan szintű elismerését kéri számon a XIX. századi magyar politikától, amely ma sem elfogadott, és ami ellen napjainkban éppen a román politika tiltakozik talán a legvehemensebben. Ő maga közben lemond a nemzetről, még a fogalmát is megtagadja, ironikusan szól az egységes magyar nemzetről és azokról, akik erről beszélnek. Mintha a nemzet - vagy bármely közösség - csak akkor lehetne valóban egységes, ha tagjai lelki egyenzubbonyba bújnak. Saját magyarságát is a "magánélet" zárójelbe teszi, és szinte feltűnően úgy igyekszik (tulajdonképpen másoktól átvett) elméleteihez román partnereit megnyerni, hogy érzékeltesse: őket saját népénél többre becsüli. Történelelemzési módszere egyébként nagyon ismerős: ha önkényesen értelmezett, mai teóriákba beleillő tényeket emelünk ki indokolatlanul, akkor a román történetírás "legjobb" hagyományait, vagyis a történehamisítást folytatjuk.

A román felfogáshoz való - esetünkben kissé különös tartalmú - közeledés valószínűleg azt szolgálja, hogy az elfogulatlanságot, a jóindulatot bizonyítva ennek az igényét váltsa ki a másik félből is. Nem új jelenség ez a magyarok magatartásában. Barátok keresése az ellenfél (vagy ellenség) soraiban visszanyúlik a múltba, minden bizonnal messzebbre, mint az Ady Endre és Octavian Goga közötti, egyoldalúnak bizonyult közeledés. Ma Molnár Gusztáv a jelek szerint abban bízunk, hogy a bizalom légkörének (bármilyen áron való) megteremtése - nem az erdélyi magyarokat ugyan, hanem - az ő sajátosan értelmezett "erdélyiség"-ét⁶², amihez tartozónak érzi magát, egy etnikumközi békét hozó föderatív Romániában még megmentheti. Pedig kár abban az illúzióban ringatnunk magunkat, hogy a valóban jóindulatú román ismerőseink valaha is hatalmi pozícióba juthatnak, vagy ha igen, akkor ugyanazok maradnának, mint akiknek ma ismerjük (vagy talán csak hisszük) őket. Tudomásul kell venni - Gabriel Andreescu magatartása is ezt tanúsítja -, hogy a barátság egy románnal addig tart, amíg Erdély valódi múltja, a magyarok megmaradást biztosító jogai szóba nem kerülnek.

Minden autonómia (Erdélyé is, mondjuk egy föderalizált Romániában) akkor ér valamit, ha az emberek összetartását, az ott élő népek önmegtartási lehetőségeit erősíti, ha az uniformizálásra törekvést segít kivédeni. A "konszociációs modell" Molnár Gusztáv által elképzelt változata szerint egy terület, egy "provincia" lakossága politikai egyetértésének megalapozásában nem játszhatnak szerepet hagyományos értéknek tekinthető motívumok, hiszen a jövő társadalma a liberális eszmékre és a provinciális (mindenekelőtt anyagi) érdekekre kell épüljön.

Az elmélet szerint a jövő régióinak mind korszerűbb "transznacionális terében" az etnikai hovatartozás adott ugyan, de közömbös. Ezért Molnár Gusztáv számára "Erdélyben (...) a legkevésbé sem az az érdekes, hogy ott magyarok élnek".⁶³ Majd, Magyarországról szólva, a kibic gúnyos közönyével hozzáteszi: "Élnek itt is elegen, és én kíváncsian szemlélem, mire mennek vele."⁶⁴ Arra is kíváncsi lehetne, hogy az erdélyiek mire mennek a nemzetközömbösként beállított jövőbeni (változatlanul román többségű) "régióban", ahol a lakosok egymáshoz és a környező "régiókhoz" való viszonyát a helyi érdekek határozzák majd meg. Ezt figyelmesebben megvizsgálva nemigen tudná adótként elfogadni, hogy egy ilyen társadalom, amelyből hiányzik az etnikai mivolt jelentősége, ezért annak (kölcsonös) tisztelete is, valóban demokratikus lehetne, különösen, hogy a "transznacionalista" alapállásból következően jogrendszere szükségszerűen és *elvszerűen* nem fordítana figyelmet az etnikai-kulturális kisebbségek védelmére. A nemzeti hovatartozáson túli érdekek átgondolatlan víziója, a múlt és a jelen eseményeinek a tények ellenében történő "értelmezése", amihez a magyar és a román erdélyi jelenlét valódi történelmi dimenziói bevallásának hiánya társul, nem a román uralmi törekvéseket, hanem a magyar kisebbség önvédelmi reflexeinek még meglévő maradványait igyekszik egy önálló Erdélyben is leszerelni.

Lehet, sokan azt hiszik, hogy a magyarokra nézve igen súlyos mai erdélyi-romániai helyzetűt eltekinthetünk, és minden veszély, valamint felelősség nélkül eljátszozgathatunk másoktól kritikai érzékünket veszítve átvett, történelmi és politikai realitást nélkülöző, ugyanakkor méltóságunkat, önmagunkhoz való hűségünket leépíteni igyekvő steril gondolatokkal. Az ilyen játékos elmék nagyon tévednek. A jövőre irányuló törekvések fejtegetése kapcsán, a nemzet és a haza halálával együtt a nemzeti hovatartozás érdektelenségét is hangoztatva, Molnár Gusztáv tulajdonképpen a magyarok számára a megmaradás értelmetlenségét és értéktelenségét sugallja, a románok előtt pedig kimondatlanul is a magyarok gyorsabb beolvadásának ígérését villantja föl. Vajon miért? Egy egyesült európai összeölelkezés szépségeinek bűvöletében? Vagy egy teoretikus intellektusának szado-narcisztikus konzekvenciájaként?

Háttér

A háttér természetesen a világ alkotja, amelynek divatszerű behatásaitól, eszmeáramlataitól, ha igyekszünk sem tudunk teljesen függetlenedni, bár kétségtelen, hogy a környezet befolyása az ember önmagához való hűségétől is függ. Nietzsche erről - értékelhető megállapításainak egyikében - így vélekedett: "...a jelenkori, kortársi dolgok parancsoló erővel lépnek fel; meghatározzák a tekintet irányát még akkor is, ha a filozófus nem akarja, és önkéntelenül is túlságosan magasra értékeli őket az általános fölmérésnél."⁶⁵

A nyugati társadalmakban ma a legalapvetőbb "kortársi dolog" a liberalizmus, amely az idő múlásával mind parttalanabbá válik. Dogmatikusabbá is, hiszen ha valaki ma arról beszél, hogy valamit az embernek erkölcsi okok miatt nem volna szabad cselekednie, mindjárt felharsan a hamis szabadság prókátorainak letorkoló kórusa.

A liberális szemlélet politikai téren eredetileg az egyes embert, az egyént igyekezett megvédelmezni a társadalom önkényével szemben. Szabadnak akarta az embert, ezért lassanként mindent megkérdőjelezett, mindennel szembefordult, ami befolyást gyakorolhat annak "szabad választásaira". Végül már kétségbe vonja mindannak az indokoltságát, sőt valóságát, amit értéknek szokás nevezni. Az emberi élet irányjelző nélkül könnyen megbicsaklik,

ezért van bennünk az értékekhez való ragaszkodás, az értékek keresésének az igénye, hiszen ezek azok a csillagok, amelyek szerint az ember tájékozódni tud, és el képes választani a helyest a helytelentől. A liberális társadalom leszedni igyekezett és igyekszik mindezen csillagokat kitekintésünk egeről, mert lényegében csak egyetlen értéket hajlandó elismerni: a szabad választás jogát és lehetőségét. Ezért ellenséges számára minden eszme, amely a választás tárgyait megszünteni és rangsorolni akarja, mert ezzel - felfogása szerint - nem az embert segíti, hogy önmagára, a helyes, örömet adó életútra találjon, hanem inkább akadályozza földi "önmegvalósításában".

Tartalmak helyett légüres tér keletkezett így az emberben és körülötte is, hiszen értékkritériumok nélkül választásainak és egész életének nincsen súlya. Magánéletének szinte minden vonatkozása a tetszésére lett bízva. Bármennyire hitvány lett legyen is az ember a különböző történeti időkben, a társadalmi környezetnek - legalább szóban - mindig voltak erkölcsi elvárásai vele szemben. Ma, az erkölcs relativizálásának korában, a társadalom az embert annak saját elvárásaitól, tulajdonképpen önmagától is "megszabadítani" szeretné. A lelkiismeret helyét mindinkább, a manipulált, irányított "közvélemény" igyekszik átvenni. A nyugati típusú társadalom látszólagos sugallatellenessége dacára igenis sugall: a (lelki) örömök helyett az élvezetekre buzdít, mert egyrészt ebből "csinálódik" a pénz, másrészt eltereli a figyelmet a fontosabb dolgokról, amelyek központba kerülése esetleg kényelmetlen lehetne a hatalmi szférák számára. Így került az ember egy újabb, egy igazibb rabságba, amely a lelkét is leigázza, hiszen őt ma éppen a lelke - legalább részleges - kiűrésével sikerül uralom alatt tartani.

Az emberek megtévesztése, értékrendjük tudatos összezavarása a mai Európában számos módon történik. Az egyik legkirívóbb az olyan magatartások nyílt választhatósága melletti propaganda, amelyeket egészséges ösztönű és lelkiéletű ember legalábbis szégyellnivalónak tart. Ezzel egy időben azoknak az ember társadalmi jellegétől elszakíthatatlan szerves közösségeknek a lejáratása, nevetségessé tétele, életképtelenné és kitalációvá nyilvánítása zajlik⁶⁶, amelyektől - mivel bennük lényünk erkölcsi térben talál helyet - emberi tartalmainkat, értékünk tudatát, belső tartásunkat nyerjük, és amelyeknek a csúcán Istennel alkotott, mindent egybehangoló közösségünk áll. Az önmagunk, a közösségünk ellen fordulás is lelki pervertálódás eredménye; ez olyan természetű értékek kiirtási kísérletét jelenti, amelyek az emberiséget mindmáig megtartották.

Ma már tisztán láthatjuk: a liberalizmus egy sokszávu út az erkölcsi semmibe, amelyen - minden ellenkező vélemény ellenére - Nietzsche is járt. Az "ész megvilágosodásától" (vagyis a felvilágosodástól) egyenes út vezetett a XX. századba, amely az emberiség történelmének legszörnyesebb, legsötétebb évszázada volt. De azt ne higgyük, hogy rosszabb már nem lehet.

Ennek az "eszmeiségnek" a fő politikai fenntartói nem elsősorban a liberális pártok (ezek legfeljebb másodhegedűs szerepet kapnak egy-egy kormányban), hanem a szocialisták és a szociáldemokraták. Európában ma jórészt övéké a hatalom. Befolyásuk súlyosan nehezedik az egész társadalomra. Svédországban például még a polgári pártok is - amelyeknek nem sok szerep jutott országuk XX. századi történetében - csak szociáldemokrata hangfogóval és modorban mernek beszélni, hiszen az emberek évtizedeken keresztül ehhez idomultak, és ezt várják el. A szocialista típusú pártok a marxista társadalomszemléleten és ateizmuson, valamint a proletár internacionalizmuson nőttek fel. A kommunizmus valóságát felmutató sok leleplezés, majd a rendszer világméretű bukása fokozatosan kihúzta az ideológiai alapot alóluk is. Elvi hozzáállás híján a hatalom birtoklása érdekében igen pragmatikusak lettek, és rendkívüli módon tudnak alkalmazkodni minden változáshoz. Mivel úgy érezték, hogy a helyzet így kívánja, megtartva a szociálpolitika szótárának legfontosabb elemeit, ők lettek a mindjobban terjeszkedő liberalizmus fő támogatói. Ezzel együtt még nemzetbarát állásfoglalásra vagy legalább ilyen jellegű szövegelésre is rászánják magukat, ha felismerik, hogy az emberek ezt várják tőlük. A múltjukhoz kötődő mítoszok a nadrágszíj megszorításának időszakaiban is megtartják őket. A svéd polgári pártok többszörösen is megbuktak volna, ha megpróbálják napirendre tűzni azt a takarékosági programot, amit a kilencvenes évek elején a szociáldemokrata párt habozás nélkül végrehajtott.

A politika másodrendűvé válásának (egyenlőtlenül végbemenő, de mind gyorsabban zajló) folyamata világjelenség⁶⁷ (Le Monde), és a gazdaság, a pénz szerepének dominánssá válását bizonyítja. A globalizáció alapvető törekvése a tőke szabad áramlásának biztosítása a "pénz a pénzhez tart" jelszavának égisze alatt. Soha nem volt még ily nagy és ily gyorsan tovább növekvő távolság a gazdagok és a szegények között a Földön. A pénz birtoklása mindig hatalmat jelent, gyarapodása pedig mindenekelőtt akadálymentes forgathatóságának a függvénye, ezért a mai hatalmi tényezők számára az ehhez szükséges nyugalom bárminemű megzavarása csak fenyegető lehet. Napjainkban, különösen a kommunizmus bukása után, a nemzeti öntudatot, az önnön mivolthoz való ragaszkodást, az azonos etnikumú-kultúrájú emberekkel való összetartozást tekintik a legnagyobb veszélynek, és elriasztás céljából nacionalizmus néven igyekeznek mindent sárban meghempergetni. Igazán aktuálissá a kérdést a végleges határoknak kinevezett

"fegyverszüneti és tűzszüneti vonalak" és a számtalan, titokban halálra ítélt kisebbség léte teszi. Az utóbbi idők Európájában a nemzetközi jogalkotásnak a kisebbségekkel kapcsolatos gesztusai korántsem emberbaráti szeretetből, inkább a gazdaság igényelte nyugodt viszonyok szükségletéből származnak. Vagyis nem erkölcsi, hanem gazdaságpolitikai indíttatásúak. Nem a méltányos megoldást, hanem a tiltakozások elhallgattatását, az önvédelmi reflexek elaltatását célozzák. Ez kétségbevonhatatlan realitás marad mindaddig, amíg a magát civilizáltnak mondó világban minden egyes nép megmaradáshoz való joga és e jog biztosítékai nem válnak a társadalomszervezés és -szerveződés egyik alappillérvé. A ma rendelkezésre álló jogi eszköztár csak arra jó, hogy a népek kihalásának folyamatát lassúbbá, fájdalommentesebbé tegye, ezáltal leszerelje az ebből fakadható nyugtalanságot. A legtöbb kedvezmény általában azoknak a kisebbségben élő népeknek jut, amelyeknek pusztulása gyakorlatilag már visszafordíthatatlan folyamat.

Emberséges arcot vágó világunkban a népeknek is kijár a "kegyes halál"; részvét nélküli résztvevők igyekeznek minél fájdalommentesebben átsegíteni őket a nemlétebe. Ennek főleg latinból átvett szavakkal megnevezett szakemberek: filozófusok, ideológusok, politológusok, politikusok és hasonlók a vállalkozói. Ők a "posztacionális jövő" mérnökei, kubikusai és kifutófiúi. Ha sikerül meggyőzniük az egyént, hogy saját mivolta, hovatartozása, a közösség, amelynek része, csak képzeletbeli értékkel rendelkezik, vagy éppenséggel nem is létezik, akkor kevesebb fájdalmat okoz majd megszabadulni (vagy megfosztatni) mindattól a sok "kacattól", ami egy nép vagy nemzet megőrzésre érdemesnek vagy éppen kincsnek hitt tulajdonát alkotja. Amit az egyes emberek csak egymással kölcsönhatásban és (viszályban is) együttműködve tudnak életben tartani. Élőnek megtartani.

A közösség- és értékromboló munka a céltudatos kérdésselvetéssel kezdődik, amely mindig első lépés a valóságot megfagató igazi tudás felé is; ez adja a gyakran nagy apparátussal megkomponált válasz tudományos voltának a látszatát. A folytatás a megkérdőjelezésen át vezet a kétségbevonásig, amit racionális okfejtéssel támasztanak alá, majd az ész intellektuális pesszimizmusával tartósítanak. Ez a művi borúlátás a sokak által még mindig fontosnak tartott dolgok elvetelésére készítő sugallat legfontosabb érzelmi hordozója. Szubjektív lényünk érzékeny a környezet minden szemléleti és hangulati befolyására, ezért a társadalom légköre mind az egyes ember, mind pedig a közösségek sorsában jelentős szerepet játszik. Egyéni földi életünk nem hatalmaz fel sok derűlátásra, de az emberekhez tartozás, lehetséges szerepünk a közös emberi sorsban és mindenekelőtt Istenben, és Istennel való együvé tartozásunk ténye reális és tartós alapja a bizakodásnak, hiszen az élet örömét a lélek öröme adja, amit az individualizált, sokszemélyes magányban meg sem ismerhetünk. Az Istennel szembenálló, a mind Tőle, mind társaitól lélekben elszakadt ember számára idegen marad ez az érzés, és miközben a földi élvezetek "örömeire" (ezek közé persze intellektuálisak is tartoznak) koncentrálnak, a lehúzó borúlátás terjesztője lesz, és Istennel együtt tagadója minden lényegi megtartónak. Végül is hagyja, hogy a sötétség erői működjenek benne és általa, és ebben az örökös csatában az ész "világosságát" is kész fegyverként bevetni. Az akció célja az, hogy megbénuljon az emberi értelem, amelynek eszköze az ész, működését pedig a lélek irányítja. Önnön megkoronázásával az erkölcsi szempontból analfabéta eszköz-ész egyetemes uralkodóvá, az emberi világ fő irányítójává növi ki magát. Mindebből is világos, hogy tulajdonképpen a lelkünk az igazi tét.

A helyes megítélés képességétől, valamint közösségi háttérétől ekképpen megfosztott, ezért támaszát és tartását vesztett ember - miközben esze által megistenültnek véli magát - a jólét pu szta ígéretéért is hajlamos lesz elfogadni a lélek szabadságának a hiányát (amit esetleg észre sem vesz), és kész beolvadni az emberiség hatalmas, liberálisan homogenizálódó, szürkülő tömegébe. Ez tulajdonképpen az el nem múlt életre hivatott lélek "kegyes halála".

A Földön örök és kiirthatatlan a hatalom központosítására törekvés. Ez az Európai Unió nem is oly nagyon hátsó szándékai között éppúgy megtalálható, mint a globálisan egységes (vagy egységesen globális) világ megteremtésére irányuló erőfeszítésekben. Így nehezen jöhet létre az országok, népek igazi szövetsége. Demokráciáról, egyenlőségről szokás beszélni az összefogni vágyott emberiséggel vagy Európával kapcsolatban, de mintha a megvalósítás csak végletesen lenne lehetséges. Így az Európai Unióban a gazdasági és a jogi vonatkozások technikai hajszárlészleteinek aprólékos hasogatása az állam szerepének oly mértékű lecsökkentését készíti elő - amelyet majd a közös törvényhozó és végrehajtó szervek átszervezésére vonatkozó, már tervbe vett intézkedések hivatottak kiteljesíteni -, hogy végül képtelenné válik saját népének, etnikumának, kultúr nemzetének hatékony védelmére. Nem a külső ellenséggel, hanem saját szövetségeseivel szemben. Hiszen az egyneműsítés mindig csak látszat-egyenlősítés, ami a gazdaságilag és demográfiailag erősebb és agresszívebb érdekeit, terjeszkedését szolgálja. Ezt a készülő világrendben a kisebbeknek, a gyengébbeknek gazdasági kényszerből kell eltérniük.

Az Európai Unióval kapcsolatos egyik legnagyobb hamisítás az alattomosan hánytorgatott "demokrácia-deficit"

fogalma, ami állítólag abból származik, hogy az Európa Parlament jelenleg nem döntéshozó, hanem csak tanácsadó szerv; a döntéseket a tagállamok kormányainak küldötteiből álló Tanács hozza, amelyben minden ország a nagyságával arányos számú szavazattal rendelkezik. Ezzel - állítólag - sérül a népfőlség elve, mintha valamely ország aktuális kormányát nem a demokrácia szabályai szerint választaná meg a lakosság, és mintha a külön (demokratikusabban?) megválasztott európai képviselők magasabb szintű demokratizmust képviselnének, mint akármely nemzetgyűlés tagjai. Ezért egyes tervek szerint Európa legfőbb törvényhozó szerve az Európa Parlament lenne, amely ellenőrzi a végrehajtó szerveket, mint ahogy az egy "rendes" államban történik, így Európa kormányát is, amelyet még ezután kidolgozandó elvek szerint hoznak majd létre. Az említett "deficit" ilyen értelmű megszüntetése az egyes országok parlamentjeinek tartományi közgyűléssé, kormányának helyi közigazgatási vezetéssé való degradálását jelentené. Ez könnyebbé tenné a kontinens irányítását, mert egyetlen nép parlamenti képviselői sem rendelkeznének egyértelmű közös állásponttal a vitatott kérdésekben, mint ma az egyes államoknak a Tanácsban résztvevő küldöttei. Ez a berendezkedés "bebizonyítaná", hogy a hagyományos állam mint intézmény valóban szükségtelen. Molnár Gusztáv nagy rokonszenve az 1860-as évek első felének osztrák (Habsburg) belpolitikája iránt feltehetően abból származik, hogy annak törekvései a maiak előképének tekinthetők. Molnár Gusztávot a hatalom központosítása szemmel láthatólag nem zavarja, nem lehet tudni, azért-e, mert a nyugati demokráciát oly tökéletesnek tartja, vagy pedig mert úgy véli, hogy a nemzetnél is kisebb területek regionális "erői" majd ellensúlyozni tudják azt.

Amint az országok egyesítésének alapcéljai megvannak, fel lehet (és kell is) vázolni az ellenségképet, amely ezeket a célokat veszélyezteti. Már láttuk, hogy a mai gazdasági-hatalmi célkitűzések fő ellenlábasa a méltóságára adó ember, és mindaz, ami őt méltóságában megerősítheti. Ezért kell halottnak vagy nem is létezőnek hirdetni a nemzetet; azért hogy a pénz lehetőleg bele ne botoljon sikeres műveletei során. Hitler is tudta, hogy amit sokat hajtogatnak az emberek előtt, azt előbb-utóbb hinni kezdik, és ennek megfelelően cselekednek. De ma nem annyira a magát is előtérbe toló politika irányítja a tömegkommunikációban fészket lelt propagandát, mint inkább az eszesen háttérben maradó pénz világa.

Molnár Gusztáv, aki a nemzeteket és a nemzetállamokat a "tegnap hősei"-nek⁶⁹ nevezi, a nemzet halálát meghirdető írásában a legerősebb magyar kormánypárttól (tehát ugyanakkor a kormányról) azt tartja, hogy "ma összesöprik a maradékot mindabból, ami Kossuth 15 millió magyart elképzelő '48-as víziójából megmaradt".⁷⁰ Majd némi fensőbbeséggel megállapítja: "...a Fidesz másodszor is meg fogja nyerni a választásokat, beviszi az országot az Európai Unióba, és akkor fog kiderülni, hogy az ország politikusainak fogalmuk sincs, hová kerültek"⁷¹. A meglepetést nem az Európai Uniónak az előbbieken említett vagy egyéb vonatkozású hátulütői okozzák, hanem a kormány anakronisztikusnak tartott nemzeti beállítottsága. Mint másutt megvetően megjegyzi: Magyarország továbbra is "nemzeti alapon politizál, mintha nem tudná, hogy egy olyan »közbirodalomba« igyekszik, amellyel szemben nem fogja tudni eljátszani azt a szerepet, amelyet Béccsel szemben egyszer már eljátszott"⁷². Amikor mindez bekövetkezik, végre aktuálissá válhat az ő változata: akkor "...jöhet el az ideje egy olyan alternatív politikai erőnek Magyarországon, amely a radikális politikai decentralizáció, a belső és külső föderalizmus jelszavával talán képes lesz megmozgatni a (...) magyar tömegeket"⁷³. Vajon milyen céllal és kinek az érdekében?

Az Európai Unió átalakításában a kontinens legnépesebb és gazdaságilag is vezető állama, Németország jár az élen. A katonai terület leszámítva némileg hasonló szerepet vállal földrésznünkön, mint az Egyesült Államok a világban, és úgy tűnik, törekvései nem ütköznek a globalizációval. Gerhard Schröder kancellár, a német szociáldemokraták vezére egy berlini nemzetközi tanácskozáson "kormányának feladatának nevezte Németország bevonását a nemzetköziesedés folyamatába"⁷⁴. Pártjának az ő vezetésével kidolgozott irányelvei szerint a jövő Európája saját alkotmánnyal, erős parlamenttel és kormánnyal kell bírjon, a mostani államok pedig Németország hagyományos szövetségi rendszere mintájára tagolódniának be a föderációba. A kancellár a csúcspozícióból kitekintő államférfi gesztusával rajzolja meg illetékességi körüket: "nemzeti szintre kell átruházni azokat a feladatokat, amelyek megfelelőbben végezhetők el a tagállamok által... Ez különösképpen vonatkozik az Unió agrár- és strukturális politikájának hatáskörére azért, hogy a tagállamoknak továbbra is legyen mozgásterük az önálló regionális és strukturális politikához;" továbbá: "a tagállamok őrizzék meg képességüket önmaguk megszervezésére, a közszolgálati feladatok ellátásának biztosítása végett."⁷⁵ Gondoljuk meg, micsoda megtiszteltetés, hogy a magyar kormány központi jóváhagyással megtarthatja majd magának a közszolgálati feladatok ellátásának funkcióját, és az ezt biztosító szintig maga szervezheti az immár valami mássá alakult saját országát. Vajon ebben ki is merül a sokat emlegetett "szubszidiaritás"?

A német koncepcióval kapcsolatban nyugtalankodó franciákat Joschka Fischer, az autodidakta politikus, német külügyminiszter, az otthoni zöldek vezére igyekezett megnyugtatni: "Az európai parlamentnek (...) mindig kettős

képviselőt kell ellátnia: a nemzetállamok és a polgárok Európájáét." S bár "a kompetenciák alapvető újrendezésének követelménye (...) Európa tudatos politikai újraalapítását előfeltételezi" (vajon ez új jogfolytonosság-szakadást jelent?), az "Európa-projekt végcélját tekintve is britek, németek, franciák és lengyelek maradunk... A nemzetállamok továbbélnék, s az európai térségben lényegesen fontosabb szerepet játszanak, mint amilyen a szövetségi tartományoknak jut Németországban"⁷⁶. Pontosan nem lehet tudni, így is gondolja-e, vagy esetleg olyasféle amnézia következtében fogalmaz így, mint aminek hatására nemigen tud visszaemlékezni anarchista múltjára és terroristákkal való hajdani kapcsolataira.⁷⁷ De szavai alapján Molnár Gusztáv akár róla is megállapíthatná, hogy nem egészen tudja, milyen Európa várja őt.

Még "súlyosabb" a helyzet Lionel Jospin francia miniszterelnök esetében, aki így vall a kérdésről: "Mint annyian mások, meggyőződéses európaiak, óhajtom Európát, de ragaszkodom nemzetemhez. Meg kell szervezni Európát, de Franciaország - és akármelyik más európai nemzet - szétszedése nélkül: ez az én politikai választásom." A föderációról így nyilatkozik: "Vannak, akik számára ez a kifejezés európai végrehajtó hatalmat jelent, mely legitimitását csupán az Európai Parlamenttől nyeri. Ennek a végrehajtó hatalomnak monopóliuma volna a diplomácia és a védelem. Az új egység keretében a jelenlegi államok státusa olyan lenne, mint a német landoké vagy az amerikai szövetséges államoké. Franciaország és egyébként más európai nemzetek sem fogadhatnak el ilyen státust, sem pedig ilyen »föderáció«-felfogást. (...) Európa eredeti politikai konstrukció, mely szétválaszthatatlanul vegyít két különböző elemet egyetlen furcsa vegyületben: a föderatív eszményt és az európai nemzetállamok valóságát. Ezért a »nemzetállamok föderációja« fogalom helyesen fejezi ki az Európai Unió alkatában rejlő feszültséget." A jövőben "... a kormányközi együttműködés még fontos helyet foglal el, és nélkülözhetetlen marad"⁷⁸. Azt hiszem, továbbképzésre küldhetnék őt Molnár Gusztávhoz, aki számára világos, hogy "A nemzeti önállóság ma már végképp értelmetlen dolog. A szuverén, önálló és egységes nemzetállam mára betöltötte hivatását. (...) Ma politikai decentralizáció kell, közjogi kompetenciákkal rendelkező régiók kellene, mert a mintaszerűen »összegyalult, egységes« nemzetek esélytelenek az Európai Unióban zajló intézményi forradalommal szemben, nem lesznek képesek az új, föderális »közbirodalom«-ba beintegrálódni"⁷⁹.

A nem bennfentes persze legtöbbször tájékozatlan a dolgok háttéréről, és meglehet, hogy Molnár Gusztáv tudja: Jospin miniszterelnök, a francia szocialisták első embere (akinek biztosan méltán csókoló kezét levélben néhány hiányos emberi tartású magyar értelmiségi azért, hogy Franciaország menedékhelyet adott a feltámadt vándorörsztonú zámolyi cigányoknak, köztük azoknak is, akiket otthon gyilkossági ügyben kerestek) hamisan nyilatkozik, mint ahogy magával kapcsolatban is tette, amíg tagadni tudta trockista múltját és kapcsolatait.⁸⁰

Végül térjünk vissza hazai tájakra. Orbán Viktor magyar miniszterelnök megnyilvánulásai kétségtelenné teszik, hogy politikusi kompetenciájának Molnár Gusztáv általi kétségbevonása alapvetően téves, mert helyzetünket tisztán látja, az előnyök és a hátrányok mellett felmérte a bennünket csatlakozásra szorító kényszereket is, de abban bízunk, hogy a még alakulóban lévő Európa-koncepciók helyes irányban is befolyásolhatók. Ezt tanúsítják az általa Tusnádfürdőn mondottak is: "...a franciák De Gaulle idejében azt gondolták, hogy az Európai Uniónak az Európához tartozó államok uniójának kell lennie. Kohl kancellár idején a németek azt a gondolatot találták ki, hogy az Európai Unió a régiók Európája kell, hogy legyen, és most mi, magyarok, azt a gondolatot bocsátottuk európai vita tárgyává, hogy a jövő Európája legyen a közösségek Európája, beleértve a nemzeti közösségeket is."⁸¹

Talán mégis ezt az utóbbi gondolatot kellene inkább támogatni a nemlétünkre pályázó idegen ötletek helyett. Mert lehet, hogy szándékaink ellenére mindnyájan pokolra jutunk, de legalább ne nézzük ezt sem a kényelmes közöny bódító renyhületével, sem a tehetetlenség bénító döbbenetével, mert ha az egyes ember külön-külön nem sokat is tehet ellenében, ez végül is közös döntések következménye lesz, ezért minden egyes ember felelős érte. A legelborzasztóbb persze az, amikor valaki ön- és közveszejtő módon gyorsabb haladásra noszogatja ezen az úton társait.

Lehet, hogy Molnár Gusztáv a haladás egyik ideológusának, elméleti úttörőjének képzele magát, de csak a világ ember ellen nyomuló erőinek egyik közkatónájává lett. Ő nézeteit nem pártideológusoktól, inkább független vagy függetlennek tűnő (főleg nyugati) elméleti szakemberektől veszi. Kétségtelen, hogy nem akar lemaradni tőlük, elméleteikbe mint sajátjaiba szerelmesedik bele, és igyekszik túlszárnyalni azokat. A levegőben cikázó indulatokat is magáénak érezve halottnak nyilvánítja általában a nemzetet, és - olyan gesztusokkal, mint aki azt hiszi, egyedüli birtokosa a bölcsök kövének - hamisan szól saját népéről, eltorzítva tünteti fel annak múltját, jelenét és lehetséges jövőjét is. Mintha biztatná az önfeladásra. Vajon miféle indulatok fűthetik az objektivitásra törekvő szaktudós álarca mögött, hogy a félig-meddig háborodott Nietzsche-Zarathustrával együtt - a helyzethez nem illő finomságú intellektualitással - ő is így szólhatna: "Óh, én véreim, kegyetlen vagyok-e? De azt mondom: a mi esik, azt még

taszítások is!"⁸²

Jegyzetek

¹ Friedrich Nietzsche: *Im-ígyen szóla Zarathustra*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Bp., 1908. A Göncöl Kiadó hasonmás kiadása, 384.

² Friedrich Nietzsche: Emberi - túlságosan is emberi. In *A vándor és árnyéka*. Göncöl Kiadó, Bp., 1990. 137.

³ Nietzsche: *Im-ígyen szóla Zarathustra*. 244. (A Nietzschétől általam idézett szövegek valamennyi dőlt betűvel szedett része a filozófus eredeti kiemelésé. - T. K. A.)

⁴ Uo. 114.

⁵ Uo. 38.

⁶ Uo. 11.

⁷ Nietzsche: Emberi - túlságosan is emberi. 136.

⁸ Uo. 179-180.

⁹ Uo. 172.

¹⁰ Nietzsche: *Im-ígyen szóla Zarathustra*. 57.

¹¹ Uo. 130.

¹² Uo. 394.

¹³ Uo. 351.

¹⁴ Uo. 114.

¹⁵ Uo. 113.

¹⁶ Friedrich Nietzsche: Schopenhauer mint nevelő. In *A vándor és árnyéka*. Göncöl Kiadó, Budapest, 1990. 87.

¹⁷ Friedrich Nietzsche: *Ecce homo*. (www.gutenberg.aol.de/nietzsch/eccehomo/eccehono.htm)

¹⁸ Nietzsche: *Im-ígyen szóla Zarathustra*. 124.

¹⁹ Uo. 11.

²⁰ Uo. 100.

²¹ Uo. 92.

²² Uo. 274.

²³ Uo. 397.

²⁴ Uo. 393.

²⁵ Uo. 397.

²⁶ Uo. 51.

²⁷ Uo. 379.

²⁸ Uo. 383.

²⁹ Uo. 376.

³⁰ Uo. 83.

³¹ Uo. 154.

³² Uo. 286-287.

³³ Uo. 271.

³⁴ Uo. 271.

³⁵ Molnár Gusztáv: Búcsú egy elképzelt hazától. In *Provincia* 2001/4. 3.

³⁶ Molnár Gusztáv: A státustörvény és az erdélyi kontextus. In: *Provincia* 2001/5. 9.

³⁷ Molnár Gusztáv: Búcsú egy elképzelt hazától. *i. m.*

³⁸ Harald Roth: Az erdélyi történetírás utópiájáról, avagy állásfoglalás az egyes és többes szám első személyel szemben. In *Provincia* 2001/1-2. 5.

³⁹ Molnár Gusztáv: Mi, erdélyiek... In *Provincia* 2001./1-2. 1.

⁴⁰ Harald Roth: Az erdélyi történetírás utópiájáról, avagy állásfoglalás az egyes és többes szám első személyel szemben. *i. m.*

⁴¹ Molnár Gusztáv: Búcsú egy elképzelt hazától. *i. m.*

⁴² Molnár Gusztáv: Polgári regionalizmus (1). In *Provincia* 2000/2. - (A 2000 áprilisától Kolozsvárott megjelenő *Provincia* minden száma megtalálható a világhálón: www.provincia.ro@mindex.html. Pdf-formátumban csak az 5. számmal kezdve hozzáférhető, ezért az egyes idézetek leőhelyének oldalszámát csak ettől kezdve van módomban feltüntetni. T. K. A.)

⁴³ Molnár Gusztáv: Búcsú egy elképzelt hazától. *i. m.*

⁴⁴ Molnár Gusztáv: A státustörvény és az erdélyi kontextus. *i. m.*

⁴⁵ Molnár Gusztáv: Közép-Európa a föderalizmus és a katasztrófa között. In *Provincia* 2000/5.

⁴⁶ Molnár Gusztáv: A státustörvény és az erdélyi kontextus. *i. m.*

⁴⁷ Gabriel Andreescu: A határon túli magyarokról szóló törvény. In *Provincia* 2001/5. 4-5.

⁴⁸ Molnár Gusztáv: A státustörvény és az erdélyi kontextus. *i. m.*

⁴⁹ Ion Slavici: *A világ, amelyben élttem*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1980. 33.

⁵⁰ Molnár Gusztáv: A státustörvény és az erdélyi kontextus. *i. m.*

⁵¹ Uo.

⁵² *Erdély története*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986. III. kötet, 1497.

⁵³ Molnár Gusztáv: *Mi, erdélyiek... i. m. 2.*

⁵⁴ Vö. *Erdély története*. *i. m.* 1473-1497.

⁵⁵ Molnár Gusztáv: *Mi, erdélyiek... i. m. 2.*

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ *Erdély története*. *i. m.* 1495.

⁵⁸ Molnár Gusztáv: *Mi, erdélyiek... i. m. 1.*

⁵⁹ Molnár Gusztáv: Polgári regionalizmus (2). In *Provincia* 2000/3.

⁶⁰ Molnár Gusztáv: A konzociációs demokrácia esélyei Erdélyben. In *Provincia* 2000/6. 2.

⁶¹ L. *Erdély története*. *i. m.* 1490-1497.

⁶² Molnár Gusztáv: Oximoron. In *Provincia* 2000/4.

⁶³ Molnár Gusztáv: Búcsú egy elképzelt hazától. *i. m.*

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ Nietzsche: Schopenhauer mint nevelő. *i. m.* 30.

⁶⁶ Gudrun Schyman, a Baloldali Párttá átkeresztelt és sztálini mércével "revizionistává vált" svéd kommunista párt vezére 2001. október elsején tartott egy nagygyűlést Stockholmban, ahol beszéde a tartalmat hűen kifejező "Halál a családra" címet viselte. - Lásd pl. a nevezett párt honlapját (www.vansterpartiet.se) *Dagens Gudrun* című rovatának október 2-i jegyzetét (*Död åt familjen!*) vagy a *Sydsvenska Dagbladet* október 5-i számának *Löjliga familjen debatterar* című cikkét (sydsvenskan.se/pub/hpsart4879795.html)

⁶⁷ Ulrich Beck, a müncheni egyetem szociológia tanára a *Le Monde* 2001. november 10-i számában *La fin du néolibéralisme* címmel megjelent cikkében arról ír, hogy a szeptember 11-i Amerika elleni terrortámadások a jelek szerint a politika gazdaság fölötti elsőbbségének az újrafelfedezéséhez vezettek, és az állam közbiztonsági funkcióinak fontosságát bizonyították. Ez - noha fennáll annak a veszélye is, hogy "egy állam, egy ország halálra neoliberalizálja magát" - odavezethet, hogy mind a demokratikus szabadságjogokat, mind a piac szabadságát feláldozzák a biztonság oltárán. A világgazdaság szereplőinek nyilvánosan állást kellene foglalniuk a dolgok ilyen alakulása ellen, és el kellene kötelezniük magukat a nemzetállamnak kozmopolita állammá történő átalakítása mellett, "nyíltan védelmezve a világ kultúráinak és vallásainak méltóságát".

Azt hiszem, nem kell félnünk attól, hogy a gazdaság nem találja meg a módját annak, hogy az állam némileg megnövekedett politikai hatalmát is a maga szolgálatába állítsa. T. K. A.

⁶⁸ Bibó István: A nemzetközi államközösség benuátsága nemzetközi viták megoldásában. In *Különbség*. Bethlen Gábor Könyvkiadó, Budapest, 1990. 183.

⁶⁹ Molnár Gusztáv: *Mi, erdélyiek... i. m. 2.*

⁷⁰ Molnár Gusztáv: Búcsú egy elképzelt hazától. *i. m.*

⁷¹ Uo.

⁷² Molnár Gusztáv: Közép-Európa a föderalizmus és a katasztrófa között. *i. m.*

⁷³ Molnár Gusztáv: Búcsú egy elképzelt hazától. *i. m.*

⁷⁴ MTI jelentés, 2000. június 3.

⁷⁵ Gerhard Schröder: Németország Európában. In *Provincia* 2001/6. 10.

⁷⁶ Joschka Fischer: Európai konföderáció. In *Provincia* 2000/2.

⁷⁷ Lásd pl. BBC NEWS, 2001. jan. 16.: *Fischer recalls radical past* (news.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid_1119000/1119458.stm); 2001. jan. 22.: *Fischer 'gave militant refuge'* (news.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid_1130000/1130504.stm); 2001. jan. 23.: *Fischer 'could have met' militant* (news.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid_1132000/1132685.stm).

⁷⁸ Lionel Jospin: Európa jövője. In: *Provincia* 2001/6. 11.

⁷⁹ Molnár Gusztáv: Közép-Európa a föderalizmus és a katasztrófa között. *i. m.*

⁸⁰ Lásd pl. BBC News, 2001. június 5: *Jospin admits Trotskyist past* (news.bbc.co.uk/hi/english/world/europe/newsid_1371000/1371445.stm); Peter Schwarz: *Lionel Jospin and Trotskyism: the debate over the French prime minister's past*. 2001. június 27. World Socialist Web Site (www.wsws.org/articles/2001/jun2001/josp-j27.shtml)

⁸¹ Orbán Viktor előadása Tusnádfürdön a XII. Bálványosi Nyári Szabadegyetemen. 2001.07.28. (www.meh.hu)

⁸² Nietzsche: *Im-ígyen szóla Zarathustra*. 281.

- [Varga Attila: A román Alkotmány módosításának időszerűsége \(elvi szempontok, javaslatok, észrevételek\)](#)
- [Kántor Zoltán: Az állam és az alkotmány](#)
- [Takács Ferenc László: Alkotmányosdi](#)
- [Toró T. Tibor: Alkotmányozás és közösségi felelősség](#)
- [Tóth Judit: Alkotmányos hit - politikai illúziók nélkül](#)
- [Veress Emőd: Az 1991-es román Alkotmány reformja](#)
- [Victor Duculescu: Az Alkotmány felülvizsgálatának néhány elméleti és gyakorlati szempontja](#)
- [Iulian Poenaru: Gondolatok egyes alkotmányos rendelkezések demokratikus természetéről](#)
- [Dr. Sulyok István: Az alkotmányosság kérdése Romániában](#)
- [Dr. Willer József: A kisebbségi jog az utódállamok alkotmányaiban](#)
- [2.2. Az 1991-es Alkotmány vitája. Az alaptételek megvitatása](#)
- [Michael Mann: Megállította-e a globalizáció a nemzetállam emelkedését?](#)
- [Kiss Dénes: A határon túli magyarság egészségügyi helyzete és a státustörvény egészségügyi kedvezményeivel szembeni viszonyulása](#)
- [Balázs Sándor: Hatvanéves a "Huszonkét év"](#)
- [Jobbágy István: A kisebbségek fogalmának meghatározási problémája a nemzetközi kapcsolatokban](#)
- [Tóth Károly Antal: "A nemzet halott!"](#)
- [Zakota Zoltán: A romániai magyarság intézményrendszerének gazdasági feltételeiről](#)
- [Demény Gyöngyvér: Kisebbségek oktatási jogai és a magyar tannyelvű felsőfokú oktatás Romániában](#)
- [Gáti Attila - Orbán Márta: Privatizáció és vállalatértékelés](#)
- [Nagy Csongor István: A romániai kisebbségi jog 1945 és 1989 közötti történetének tendenciái, különös tekintettel a romániai magyarság történetére \(I.\)](#)

- [A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája 1990](#)
- [Az alkotmány-javaslat főbb szakaszai](#)

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék